

18.65x24.21	2/2	75	עמוד	אפוק טיימס - עיתון	12/03/2024	89563480-3
נווד לזמנים אחרים - מאת גור ז - 25910						

מהו השביל המוביל אל שלות הנפש?

רעיונותיו השמרניים של מבשר הרנסנס הם הדבר החתרני ביותר שאפשר לקרוא בימינו

פרנצ'סקו פטררקה, "נווד לזמנים אחרים", מלטינית: גור ז, אברהם ארואטי, עמית דיקמן, נתן רון. הוצאת מאגנס, 2023.

גלית דהן קרליבן

מתקשה מאוד למצוא, גם בקרב ידידי היקרים לי, כאלה שלכם תואם לחלוטין את רצונותיי ומנהגי. אחד נרפה מדי, אחר נמרץ מדי [...]. האהבה סובלת בכול והחברות איננה נגרעת בשל משקל עודף, אך בעת טיול כל המגרעות הללו נעשות בלתי נסבלות ממש."

המסע הפיזי הופך לאורך המכתב להרהורים על מסע נפשי. פטררקה כותב כיצד ירידה לשבילים צדדיים היא בעצם חיפוש אחר תאוות ותענוגות מפוקפקים המונעים מהאדם להגיע לפסגת מירוק הנפש, שלווה ועוד.

במכתבו לבוקאצ'ו, סופרים ישמחו לגלות הרהורי ארס פואטיקה: "מעדיף אני הרבה יותר להיות בעל סגנון משלי, מחוספס וגם ככל שיהיה, אבל מותאם כגלימה לכישרוני ועשוי למידת שכלי, מאשר לעטות עליי סגנון של אחר, קישוט שאפנתי שמקורו בכישרון גדול והוא חורג ממידותיי באופן שאינו הולם את יכולותי הצנועות."

מכתבים נוספים ממען פטררקה לאוגוסטינוס הקדוש, בן המאה החמישית, מחבר "וידויים". מכתבים אלו מעניינים במיוחד שכן גם אוגוסטינוס הופך בספרו שוב ושוב בתשוקותיו וברצון להפיכת הלב ולדבקות בכורא - שאלות שבהן מתייסר פטררקה עצמו, במיוחד נוכח תשוקתו ללאורה.

הקריאה בספר הזה איננה מעשה ארכאי. הקריאה מציפה נושאים רבים שעל האדם בן זמננו להתמודד עמם: שחיתות שלטונית, התעמרות בחלשים, רוע בלתי נתפס - אלו רק מקצת הנושאים שעולים במוחנו במהלך הקריאה. וכאשר האנשים בימינו כלואים בתוך הווה דיגיטלי - הסטת המבט היא הכרחית ומוסרית. מדובר בהסטת מבט שיטתית אל שכבות קדומות והומניסטיות - ואף שמדובר בחזרה לערכים שמרניים כביכול - הפעולה הזו היא הדבר הכי חתרני שאפשר לשאוף אליו בימינו. ♦

לא רק אוהבי השירה והספרות יתענגו על הספר הזה. ישאבו ממנו עונג והשראה גם אנשים שחסרונותיה, שלא לומר אסונותיה, של תקופתנו מטרידים אותם והם הופכים שוב ושוב בשאלה "כיצד ראוי, לעזאזל, לחיות".

פרנצ'סקו פטררקה, משורר וכן תרבות איטלקי מהמאה ה-14, מכונה גם "אבי ההומניזם" ואחד מנושאי בשורת הרנסנס. כפי שכתב יפה פרופ' גור זק במבוא לספר, אין המדובר בהומניזם של הנאורות המוכר לנו מהמאה ה-18 וה-19, אלא בהומניזם במובן הלטיני: "Humanitas" או "Humanus" - אנושיות, אנושי וכולן נגזרות מהמילה Homo - אדם. כלומר השאלה כיצד להיות אדם טוב, בעל המידה הטובה, נמצאת כבר במילה עצמה. בעולם הקלאסי, ברומא וביוון, אדם הומאני הוא בן תרבות, הוא בעל תכונת נדיבות Benevolentia - שהיא בלטינית חיבור של שתי המילים Bene- ו-Volentia - "טוב" ו"רצון".

על פי המסורת הקלאסית, אם כן, בן אנוש צריך להיות נדיב, מלומד ובקי בתחומי ידע אנושיים. נטייתו של פטררקה אל העבר הקלאסי אינה מובנת אם לא מכירים את הרקע לכך. בימי פשטה מגפת הדבר שכונתה המגפה השחורה, שמחקה חצי מאוכלוסיית אירופה. פטררקה איבד רבים מחבריו ומקרוביו וגם את לאורה - אהבתו הלא מושגת.

כמו כן, מבחינה רוחנית לא היה לאנשים באותה תקופה על מה להישען. הדת השלטת בימינו - הנצרות, הפכה לאות מתה בכל הקשור להליכות ולהתנהגות - שכן בשל השחיתות הרבה שפשטה במוסדות הנוצריים המרכזיים, הכנסייה החלת לא הייתה המקום לשאוב ממנו ערכי צניעות וטוב.

לכן הצעד של פטררקה היה מובן וברור: הוא חיפש שביל שיוביל אותו אל שלוות הנפש. הוא חיפש דרכים לעבד את נפשו ולהיות

אחראי לגורלו, ככל שמתאפשר, ומה מתאים יותר למשימה מאשר להפליג במכונת זמן אל התרבות הקלאסית?

פטררקה מתרגם את הכתבים העתיקים מלטינית לאיטלקית ומתחיל ליישם את אוצרות הידע הבלומים הללו על חייו - אוצרות שאינם ארכאיים בשום פנים ואופן. חלק מלימודו משתקף בסדרת המכתבים שניתן לקרוא בספר שלפנינו, מכתבים שאותם הוא ממען לאנשים שונים: לחבריו הקרובים כמו המשורר ג'ובאני בוקאצ'ו מחבר היצירה "דקמרון", או לודוויג ואן קאמפן, וחלקם - והם המעניינים יותר - ממוענים לחכמי קדם: אוגוסטינוס וקיקרו.

באמצעות המכתבים הללו נחשפת גם דרך מחשבתם של חכמים אלו וגם מחשבתו של פטררקה עצמו שאינו מהסס למתוח ביקורת על דרכם. כך למשל במכתב לקיקרו, פטררקה מבקר את התנהגותו של הנואם והפילוסוף הרומי הנוודע - הוא נוהג בו על כך שלא השכיל להימנע מדשדוש בפוליטיקה.

במכתב אחר, יפהפה, הוא כותב לחברו דיונגי מהעיר סנספולקרו, על המסע שהוא עורך להר הרוחות בפרובנס ומתאר את ההתלבטות במי לבחור כבן לווייה לטיול: "תתפלא לדעת שאף לא אחד מחבריי נראה לי מתאים לגמרי. אני